

Památky a SNB – zájem, či nezájem?

Milan BARTA

ABSTRAKT: Československá Bezpečnost v letech 1948–1989 tvořila jednu z hlavních opor komunistického režimu, s nímž byla úzce spjata. Její přístup k památkám proto do značné míry odrážel postoje vládnoucí stranické elity. V tomto kontextu se lze zaměřit na několik tematik. Můžeme se pokusit zjistit, jak se problematika promítala do praktické činnosti bezpečnostních složek. Do jejich kompetence patřilo zejména pátrání po zcizených předmětech z památkových objektů a jejich případný vývoz za hranice. Další stránku tvoří využívání památkově významných či chráněných budov nebo jejich mobiliáře složkami čs. Bezpečnosti. V této souvislosti se nabízí otázka, zda byly pokusy tento status respektovat a do jaké míry probíhaly úpravy a opravy objektů. Je také třeba sledovat, zda a případně do jaké míry se přístup Bezpečnosti k problematice časem měnil. Vzhledem k rozsahu problematiky a také k tomu, že půjde o prvotní sondu, jedná se v tomto případě především o nastínění tématu a několik konkrétních případů.

KLÍČOVÁ SLOVA: ministerstvo vnitra; Archiv bezpečnostních složek; krádeže památek; užívání památkových objektů; sběratelé umění; totalitní režim

Heritage properties and security – interest, or lack thereof?

ABSTRACT: 1948 to 1989, Czechoslovak State Security formed one of the main pillars of the communist regime with which it was closely linked. Its approach to heritage properties therefore largely reflected the attitudes of the ruling party elite. Several themes can be focused on in this context. An effort can be made here to determine how the issues were reflected in the practical activities of the security forces. Their scope of competence included, in particular, the search for stolen objects from heritage sites and their possible export abroad. Another aspect is how historically important or protected buildings or their furnishings were used by parts of Czechoslovak State Security. In this context, the question arises as to whether attempts were made to respect this status and to what extent modifications and repairs of the buildings were carried out. It should also be observed whether and to what extent, if any, the approach of state security forces to the issue has changed over time. Given the scope of the issue, and the fact that this will be an initial probe, this would be primarily an outline of the topic and a few specific cases.

KEYWORDS: Ministry of the Interior; archives of security forces; theft of heritage properties; use of heritage properties; art collector court cases

V následujícím textu se pokusíme nastínit možnosti, zda a případně jak mohou materiály z provenience ministerstva vnitra zprostředkovat informace o památkách, případně o památkové péči. Ministerstvo vnitra před rokem 1989 tvořilo kolos s desítkami tisíc zaměstnanců zajišťující celou řadu činností. Tyto činnosti se dají v zásadě rozdělit na bezpečnostní a civilně správní. Vedle řízení policejních složek (označovaných jako Sbor národní bezpečnosti – SNB) sem spadaly ještě např. pasová a vízová agenda, vězeňství, požární ochrana, archivnictví, hospodaření s byty a nebytovými prostory, legislativní záležitosti nebo dobrovolné organizace či úkoly spjaté s řízením a kontrolou národních výborů atd.

A právě prostřednictvím národních výborů, stejně jako účastí na přípravě normotvorných a legislativních úprav se ministerstvo vnitra

podílelo na formování a praktickém fungování státní památkové péče v Československu.¹

Pro ministerstvo však tato činnost nikdy nepředstavovala prioritu a stála stranou pozornosti vedoucích představitelů.

V tomto příspěvku se zaměříme na druhou stránku činnosti ministerstva, a tou je řízení bezpečnostní problematiky, kterou měl na starosti zmíněný Sbor národní bezpečnosti. Československá Bezpečnost v letech 1948–1989 tvořila jednu z hlavních opor komunistického režimu, s nímž byla úzce spjata. Její přístup k památkám proto do značné míry odrážel postoje vládnoucí stranické elity. Jedná se o první sondu, která má ukázat možnosti, jež skýtají materiály z provenience ministerstva vnitra a jemu podřízených složek při zkoumání problematiky památkové péče v bývalém Československu. Dotkneme se proto několika té-

mat, vždy s uvedením konkrétních případů.

Materiály v Archivu bezpečnostních složek

Materiály vzniklé činností bezpečnostních složek dnes soustřeďuje Archiv bezpečnostních složek (ABS). Autoři zabývající se problematikou památkové péče hlouběji, případně konkrétněji, se v řadě případů použítí dokumentů z bohatých fondů a sbírek uložených v tomto archivu nevyhnu. Využívány bývají např. fondy tzv. Studijního ústavu Ministerstva vnitra (SÚ MV) zahrnující řadu písemností především

■ Poznámky

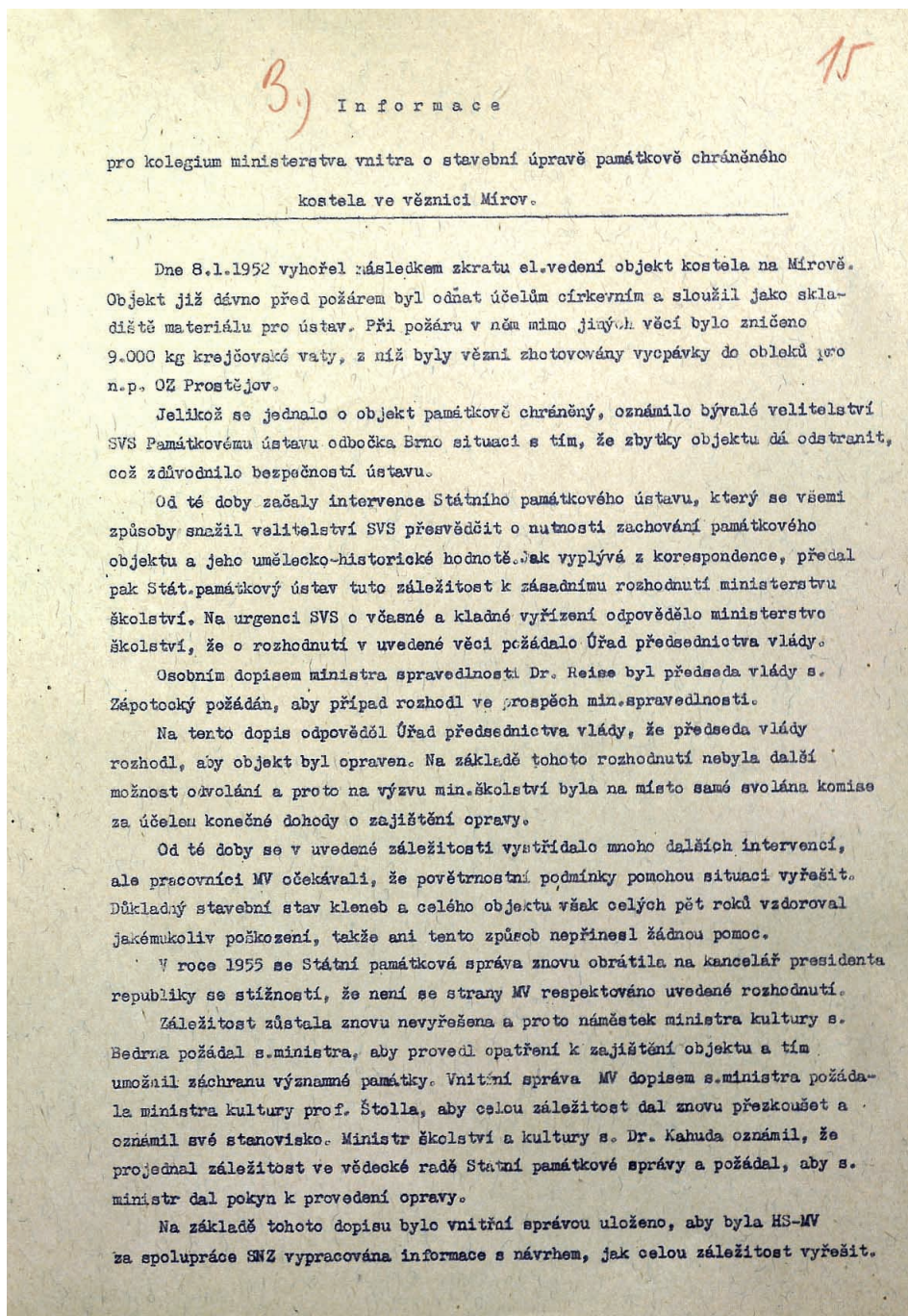
¹ K tomu více viz např. Michal Novotný, *Česká památková péče mezi ideály a realitou. O přípravě památkových zákonů ve 20. století* (disertační práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2019.

Obr. 1. Ze zprávy vedení věznice Mírov vyplývá, že k opravě vyhořelého kostela sv. Markéty došlo až po opakovaných intervencích Státního památkového ústavu. Archiv bezpečnostních složek, f. A 2/1, inv. j. 281.

z doby okupace i z poválečného období bezpečnostního úseku ministerstva vnitra do poloviny 50. let 20. století.² Dále bývají citovány fondy poválečné provenience, ať již vzniklé činností uniformované pořádkové policie (Veřejné bezpečnosti), nebo její tajné složky (Státní bezpečnosti). Obě tyto složky zahrnují poznatky získané na centrální i regionální úrovni (kraje, okresy). Pokud jde o Veřejnou bezpečnost, zde se do značné míry jedná o materiály vzniklé vyšetřováním kriminální trestné činnosti (dobově označované většinou jako spekulace nebo rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví) shrnuté souhrnně do fondu Správy vyšetřování Veřejné bezpečnosti (označovaného jako H 7-1 až H 7-3). Především v 50. letech 20. století byla ale často kriminální trestná činnost záměrně politizována (za což hrozil vyšší trestní postih), proto ji mnohdy prověřovala Státní bezpečnost. Sbírka Správy vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V) dokumentuje sledování dané osoby v období před zatčením a v době vyšetřovací vazby. Svazky nezřídka obsahují i výsledky kauz, včetně rozsudků. Sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR) zase obsahuje materiály shromážděné k jednotlivým lidem či skupinám osob kontrarozvědnými (operativními) útvary Státní bezpečnosti v centrále i regionech v období vlády komunistického režimu. Koncem 50. let 20. století se objevuje termín „bývalí lidé“, využívaný pro bohaté sedláky, majitele továren a soukromých podniků, předúnorové politiky, představitele církví atd., z nichž řada měla vlastnický vztah k památkovým předmětům či objektům. K těmto svazkům patří také tzv. materiály trvalé hodnoty (MTH), které nebylo možné nafilmovat na mikrofiše či byly natolik významné, že byly určeny k trvalé archivaci. Tyto fondy jsou zpravidla inventarizované, vyhledávání v nich dle věcného rejstříku je ovšem spíše orientační; vzájemné vztahy v materiálech Bezpečnosti byly vytvářeny na základě tzv. lustrace, tj. především dle jmen jednotlivých osob.

Konfiskace majetku

Po 2. světové válce došlo k obnovení samostatného československého státu, což bylo spojeno s rozsáhlými změnami, které znamenaly výrazný odklon od předválečné podoby prakticky ve všech oblastech života. Došlo také k nejrozsáhlejšímu přesunu majetku do vlastnictví státu, především v důsledku vyhlášení dekretů prezidenta republiky vztahujících

1

se zvláště na majetek obyvatel německé a maďarské národnosti.³ Tyto procesy se netýkaly pouze pozemků či nemovitostí, ale i drobnějších předmětů kulturní hodnoty a uměleckých děl, jako byly obrazy, knihy, nábytek, nádobí a stolní

■ Poznámky

2 K přešetřování poválečného hledání památek viz např. Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), f. Sekretariát náměstka MV plk. Štefana Demjana (A 24), inv. j. 332, Dokumenty nacházející se v archívech o loupežích kulturních památek nacisty v době okupace – přehled; lbidem, f. Hlavní velitelství SNB (A 17), inv. j. 132, Archeologické

sbírky – zajištění; lbidem, f. Zemské velitelství SNB Brno (A 15), inv. j. 103, Zámek Mikulov – sbírky zničené požárem – zajištění pachtatelů.

3 K tomu sloužily zejména dekrety prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. ze dne 19. května 1945 o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů; č. 12/1945 Sb. ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa; č. 108/1945 Sb. ze dne 25. října 1945 o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

2a

2b

Obr. 2a–b. Ukázka uložení sbírky grafiky a kresby v budově Národní galerie v paláci Kinských na Staroměstském náměstí. Archiv bezpečnostních složek, f. 319, sign. 319-40-5.

náčiní, historické dokumenty atd. Takovéto rychlé a těžko kontrolovatelné přesuny v neklidné době přirozeně způsobují nenahraditelné škody, ať již v důsledku nedostatečné evidence zabavených majetků a péče o ně, či cíleného rozkrádání.

Zajišťování bezpečnosti patřilo mezi primární úkoly ministerstva vnitra. Do značné míry mu tak připadla na starost i péče o zachování majetku včetně starožitností. Po skončení války v roce 1945 nastává – zejména v opuštěném pohraničí – období, kdy dochází k hromadným krádežím, respektive až k rabování památek. Ministerstvo si to uvědomovalo a v říjnu 1945 vydalo vyhlášku, která upravovala konfiskáty uměleckých a památkových předmětů.⁴

Větší předměty zabavené v konfiskovaných objektech měly být soustředěny ve sběrných místnostech a v tzv. skladech národního majetku pod dozorem Fondu národní obnovy. Zde měly být zástupci památkové péče vybrány hodnotné předměty a ostatní rozprodány. Jak leckdy probíhal tento rozprodej a jak na něm mohlo participovat i MV, si ukážeme na následujícím případě. V roce 1949 nově zřízené krajské velitelství Státní bezpečnosti v Českých Budějovicích při vybavování služebny vyslalo se souhlasem národního výboru zaměstnanice na zámek Orlík, kde byly shromážděny předměty zabavené Schwarzenbergům.⁵ Nakonec si odvezli několik nákladních automobilů, obsahujících nejen veškeré telefonní aparáty, ale i desítky koberců a různých potahů, často vyráběných na míru na zakázku, čalouněný nábytek ve stylu biedermeieru, obrazy atd. včetně vzácných jelenicových polštářů či pokrývek z velbloudí srsti. Když po několika letech Ná-

rodní kulturní komise tyto předměty sháněla, zněla odpověď, že „jednalo se o bývalý majetek buržoe Schwarzemberka, který propad státu. V žádném případě se nejednalo o památný neb historicky cenný materiál“.⁶ Komise trvala na svém a nakonec se obrátila až na Úřad předsednictva vlády, který nařídil cenné předměty vrátit. Naprostá většina věcí již ovšem byla intenzivním užíváním znehodnocena a poničena.

Podobným případem ignorance bezpečnostních složek vůči památkám je situace kolem kostela sv. Markéty v hradním areálu Mírov, užívaném jako věznice, který byl od roku 1950 využíván jako skladiště.⁷ Ten počátkem ledna 1952 po zkratu elektrického vedení v sousedních garážích vyhořel, přičemž byly zničeny veškeré dřevěné části stavby včetně střešky, poškozeny byly i štukové omítky. Vedení věznice ovšem nejvíce mrzela ztráta uskladněného materiálu. Rozhodlo o demolici stavby, a jelikož se jednalo o památkově chráněný objekt, úmysl oznámilo brněnské pobožce Památkového ústavu.⁸ Ten se postavil proti, celá záležitost doputovala až na Úřad předsednictva vlády, který se i nyní postavil za památkáře. Ministerstvo vnitra následně celou záležitost protahovalo a doufalo, že „povětrnostní podmínky pomohou situaci vyřešit“. Barokní stavba ovšem vzdorovala nepřízni počasí, a tak „ani tento způsob nepřinesl žádnou pomoc“. Poněvadž ministerstvo nakonec uznalo, že „další průtahy by situaci nezměnily“, muselo (ač se zřejmou nechutí) nechat kostel v letech 1957–1958 alespoň provizorně zastřešit (byť přitom nerespektovalo památkový přístup).⁹

Na druhou stranu se příslušníci Sboru národní bezpečnosti v rámci pacifikace pohraničí zapojili i do konfiskace německého majetku, prováděli prohlídky v opuštěných německých domech a o případných nálezech hodnotných předmětů měli informovat příslušné památko-

vé úřady. Kromě toho byli příslušníci členy komisí národních správců hradů a zámků pro sepsání kompletních inventářů objektů, byli zváni k prohlídkám konfiskovaných budov a zajišťování jejich mobiliáře, řešili případy krádeží či vloupání do neobydlených konfiskovaných nemovitostí, provázeli pověřence Národní kulturní komise atd. Pokud jde o posledně uváděný bod, některé národní výbory si totiž stěžovaly na „neurvalé dobývání“ Josefa Scheybala do bytů novoosídlenců v pohraničí,¹⁰ v nichž

■ Poznámky

4 Kristina Uhlíková et al., *Metodika identifikace původních majitelů movitých kulturních statků vyvlastněných podle dekretů prezidenta republiky občanům německé národnosti na území Československa po 2. světové válce*, 2020, <https://asep.lib.cas.cz/ar/cav/cs/csg/?repo=crep01&key=36780198477>, s. 17, vyhledáno 28. 6. 2021.

5 ABS, f. Správa StB České Budějovice, II. díl (B 2/II), inv. j. 2, Státní zámek Orlík n./Vlt. – zakoupení užitkového inventáře pro krajské velitelství StB v Českých Budějovicích, 10. 2. 1950.

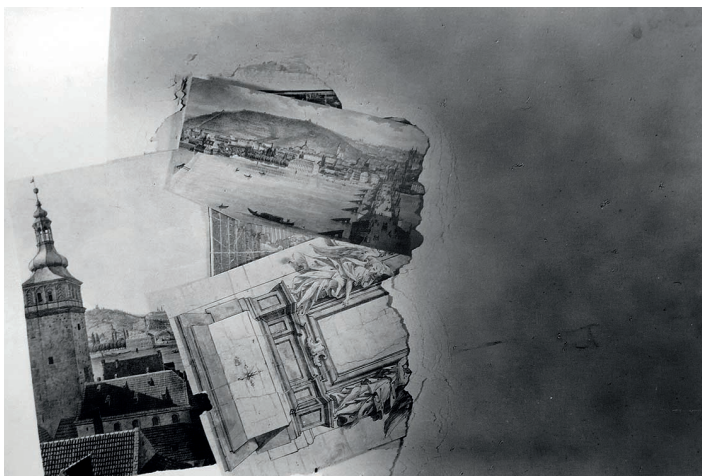
6 Ibidem, Záznam o výpovědi s. Maurence ze dne 30. 1. 1957.

7 Ke kostelu více viz Václav Křupka – Zdenek Trunda – Marek Wilhelm, *Hrad Mírov od založení po současnost*, Mírov 2008, s. 144–151.

8 ABS, f. Sekretariát ministra vnitra I. díl (A 2/1), inv. j. 281, Informace pro kolegium ministra vnitra o stavební úpravě památkově chráněného kostela ve věznici Mírov, 30. 5. 1958.

9 Ibidem.

10 Kristina Uhlíková, *Čas pověřenců. Působení osobností angažovaných v záchraně movitých památek v období bezprostředně po skončení 2. světové války zvláště v severních a severozápadních Čechách*, *Zprávy památkové péče* LXXVIII, 2018, č. 3, s. 187–202. K osobě Josefa Scheybala více viz Kristina Uhlíková, Josef Scheybal a jeho role při konfiskaci movitých památek z majetku občanů německé národnosti po 2. světové válce. 1. část Období

3

4

Obr. 3. Sbíрка grafiky a kresby Národní galerie, palác Kinských na Staroměstském náměstí. Část grafik byla odnášena zalepená mezi dvěma kusy lepenky. Na fotografii je lepenka částečně rozlepená za účelem dokumentace pro potřeby vyšetřování. Archiv bezpečnostních složek, f. 319, sign. 319-40-5.

Obr. 4. Sbíрка grafiky a kresby Národní galerie, palác Kinských na Staroměstském náměstí. Mezi díly připravenými k odnesení byl i akvarel Rudolfa Alta nazvaný Náměstí v Norimberku. Na fotografii po odřazení horní části lepenky (vpravo na fotografii je ještě vidět její zbytek). Archiv bezpečnostních složek, f. 319, sign. 319-40-5.

Scheybal prováděl zajišťování umělecky a historicky hodnotných konfiskátů, které jejich majitelé obvykle koupili od FNO či je převzali společně s nemovitostí. Majitelům měl bez potvrzení odebírat nábytek i inventář bez vědomí ONV i KNV, přičemž se podle nich „v mnoha případech jednalo o předměty nemající valné historické hodnoty“.¹¹ Hrozily proto, že vydají pokyny bezpečnostním orgánům, aby v podobných případech zasahovaly. V pozdějších letech proto tohoto pověřence Národní kulturní komise obvykle provázal uniformovaný příslušník SNB.¹²

Rozsáhlé vyvlastňování majetku pokračovalo i po převzetí moci komunisty v únoru roku 1948. Fakticky skončilo až na počátku 50. let 20. století zestátněním majetku církví a řeholních společností. Asi nejznámější příklad tohoto postupu představovala likvidace mužských (akce K) i ženských (akce Ř) řeholních domů v roce 1950. Následně bylo nutné zajistit nejen nemovitosti, ale také archivy, knihovny, liturgické náčiní, umělecká díla a sbírky a další předměty památkové hodnoty, stejně jako věci pro každodenní použití. To měla zajistit akce VK, kdy mělo dojít k sepsání a převzetí zabaveného majetku. Vše probíhalo rychle a velice chaoticky, bez jasně vymezených kompetencí

odpovědných osob a bez koordinace předávání movitých věcí a nemovitostí. Výsledkem bylo zničení a rozkradení majetku, jehož stanovení nominální hodnoty vzhledem k chybějícím přesným soupisům není bohužel možné, dosahovala však stamilionových částek.¹³ Tento postup si vysloužil kritiku i z řad vedení KSČ a vlády.¹⁴ O případ rozkrádání a ničení církevního majetku se záhy začal zajímat Sbor národní bezpečnosti, a to jak kriminální policie, tak Státní bezpečnost. V souvislosti s akcí VK bylo prošetřováno minimálně třicet případů krádeží.¹⁵ Tento a podobné případy ovšem skončily nařízením politických orgánů beztrestně nebo s minimálním postihem.¹⁶

Krádeže předmětů památkové hodnoty

Paradoxně velký podíl na stabilizaci situace mělo uzavření západních hranic a přísná kontrola společnosti související s utužováním komunistického režimu. Uvolňování konce 50. let 20. století a pozvolné otevírání se Západu potom vyneslo do popředí nový typ kriminality – cílené krádeže předmětů památkové hodnoty. A ukázalo se, že v některých případech se na nich podílejí i sami zaměstnanci nejruznějších kulturních institucí. Při přípravě sloučení Národní galerie s Uměleckoprůmyslovým muzeem proběhla série kontrol jejího provozu. Byla zjištěna řada nedostatků, ale především dlouholeté a rozsáhlé rozkrádání sbírek, zejména grafiky a kreseb.¹⁷ Jednalo se o díla shromážděná Národní kulturní komisí pod vedením Zdeňka Wirtha (1878–1961), která zajišťovala po válce majetek Němců, zrádců a kolaborantů. Rozkrádání prováděné zaměstnanci včetně vedoucích pracovníků umožnila kombinace nedostatečné evidence předmětů, špatného zabezpečení i neexistující kontroly. Jednalo se o několik tisíc děl, převážně grafické listy a kresby, včetně děl Maxe Švabinského, Albrechta Dürera, Lucase Cranacha, Rembrandta van Rijna, Cyri-

la Boudy a dalších. Ve snaze zakrýt trestnou činnost byla některá originální díla nahrazována replikami. Řada děl byla poté dokonce přes nejrůznější okliky prodána překupnický galerii zpět. Jak prohlásil jeden z aktérů, „kradl každý,

■ Poznámky

1945–1947, *Fontes Nissae. Prameny Nisy* XV, 2014, č. 2, s. 2–13; Idem, Josef Scheybal a jeho role při konfiskaci movitých památek z majetku občanů německé národnosti po 2. světové válce. 2. část Období 1947–1954, *Fontes Nissae. Prameny Nisy* XVI, 2015, č. 1, s. 32–47.

11 ABS, f. A 2/1, inv. j. 281, Přebírání konfiskovaného majetku – závady, nedatováno.

12 Kristina Uhlíková et al., *Metodika identifikace původních majitelů movitých kulturních statků vyvlastněných podle dekretů prezidenta republiky občanům německé národnosti na území Československa po 2. světové válce*, 2020, <https://asep.lib.cas.cz/arl-cav/cs/csg/?repo=crepo1&key=36780198477>, s. 100–101, vyhledáno 28. 6. 2021.

13 Luboš Kokeš – Marcela Strouhalová, TĚMA: *Církevní knihovny: „Loupež za bílého dne“*, osudy klášterních knihoven po akci „K“, <https://www.svkkl.cz/en/ctenar/clanek/2754>, vyhledáno 29. 6. 2021.

14 Viz Kristina Uhlíková, Ochrana sakrálních památek v českých zemích v letech 1945–1958, *Zprávy památkové péče* LXV, 2005, č. 4, s. 335–343; Idem, Zestátněné památky v Československu, metody jejich zabezpečení a koncepce jejich využití, in: Milena Bartlová et al.: *Co bylo Československo? Kulturní konstrukce státní identity*, Praha 2017, s. 217–229.

15 Více viz Petra Gabriellová, Vyšetřování zaměstnanců Státního úřadu pro věci církevní (SÚC) v souvislosti s akcí VK – vyklizení klášterů, in: Petr Kubín (ed.), *Brány pekelné ji nepřemohou: kapitoly z pronásledování církví v Československu kolem roku 1950*, Praha 2013, s. 83–93.

16 ABS, f. Správa vyšetřování StB, Vyšetřovací spis a. č. V-1910 MV, „Knotte František a spol.“.

17 ABS, f. 319, sign. 319-40-5, Zpráva o stavu sbírek grafiky a kreseb Národní galerie v Praze, 28. 10. 1959.

5

Obr. 5. Fotografie historika umění Emanuela Pocheho z vyšetřovacího spisu. Archiv bezpečnostních složek, f. H 7-3, inv. j. 137.

kdo měl zdravé ruce“.¹⁸ O případ projevily zájem i nejvyšší stranické špičky. Padly také tvrdé tresty – za „rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví“ dostal vedoucí grafické sbírky Jan Dvořák trest odnětí svobody ve výši jedenáct let, restaurátor a paspartér Oldřich Pinkas čtrnáct, invalidní důchodce Jiří Maryška šest, vedoucí výtvarné služby Českého fondu výtvarných umění (ČFVU) v Praze Vladimír Hájek tři roky nepodmíněně, další tři muži odešli s podmíněnými tresty v délce pět až osmnáct měsíců.¹⁹ I v důsledku této kauzy musel místo ředitele Národní galerie opustit Vladimír Novotný (1901–1977), který byl převeden na místo ředitele Státní památkové péče.²⁰

Horší osud potkal ředitele Uměleckoprůmyslového muzea Emanuela Pocheho (1903–1987), který nesouhlasil se spojením výše uvedených institucí. Ten byl v polovině března 1959 zatčen a obviněn z porušení povinnosti veřejného činitele, kterého se měl dopustit tím, že bral do úschovy do muzea předměty soukromých osob.²¹ Postupně se nabalovala další obvinění, např. že nad cenou kupoval předměty ze sbírky Václava Butty. V jeho neprospěch v očích tehdejšího režimu svědčilo, že byl v roce 1948 vyloučen z KSČ a že „je typickým přísluhovačem kapitalistů z doby dřívější a jejich pomocníkem v době dnešní“, i to, že jeho první manželka Herberta (1915–1996) byla vnučkou Tomáše Garrigua Masaryka. Ani tehdejší soud ho ovšem na základě vykonstruovaných obvinění nechtěl odsoudit. Před Lidovým sou-

dem v Praze jako svědkové vystoupili mj. Zdeněk Wirth či Václav Vilém Štech (1885–1974), kteří se za kolegovo jednání jednoznačně postavili. Soudkyně Jana Pešková v srpnu 1959 uznala Pocheho vinným, ale rozhodla o upuštění od potrestání s tím, že „kladné stránky jeho osoby a činnosti“ převládají nad trestnou činností. Ministerstvo vnitra s jejím rozhodnutím nesouhlasilo, jednala podle něj „snad z nedostatku zkušeností, nebo krátkosti doby k prostudování materiálu“, také státní prokurátor se odvolal a krajský soud vrátil vše k přešetření. Případ tak znovu soudila Jana Pešková,²² která v září 1959 uznala Pocheho vinným z trestných činů porušování povinnosti veřejného činitele, pokusu o rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví a přijímání úplatků. Tentokrát byl odsouzen k podmíněčnému odnětí svobody v délce jednoho roku. I to se zdálo prokurátorovi jako „neúměrně nízký trest“, a tak se opět odvolal, krajský soud nakonec změnil trest na nepodmíněný.

Perzekuce soukromých sběratelů

Konec 50. let 20. století zároveň přinesl další vlnu prověrek „politické a třídní spolehlivosti“, která se rychle rozšířila do všech vrstev společnosti a zvláště směřovala proti intelektuálním a uměleckým kruhům. Roku 1959 byl vydán rozkaz ministra vnitra o Rozpracování, pozorování a evidování bývalých lidí (BL), kam byly řazeny „nepřátelské živly z řad poražené buržoazie“ (např. sedláci, předúnoroví politici, představitelé církví, funkcionáři předúnorového státu, vysocí ekonomičtí vedoucí atd.).²³ Otázkou zůstává, do jaké míry se tento postup projevil v případech trestního stíhání soukromých sběratelů umění (převážně obrazů), ke které-

mu v té době docházelo, jakou roli hrála reorganizace systému muzeí a galerií a zda k tomu přispěl i nový ministr vnitra Rudolf Barák (1915–1995), který byl sám „sběratelem obrazů“.

V únoru 1959 byl zatčen sběratel a mecenáš umění Jaroslav Borovička, v červnu téhož roku byl odsouzen k pěti letům vězení nepodmíněně.²⁴ V srpnu 1959 stanul před soudem jedenasedmdesátiletý Václav Butta spolu se

■ Poznámky

¹⁸ Ibidem, Rozkrádání sbírek Národní galerie v Praze – prevence, 21. 8. 1959.

¹⁹ ABS, f. II. oddělení správy vyšetřování MV ČSR (H 7-3), inv. j. 145, Rozsudek Lidového soudu trestního v Praze sp. zn. 1 T 345/59 ze dne 3. 1. 1960.

²⁰ Milena Bartlová, *Dějiny českých dějin umění 1945–1969. Dějiny umění slouží vědě o člověku*, Praha 2020, s. 107.

²¹ ABS, f. H 7-3, inv. j. 137, Protokol o vzetí do prozatímní vazby, 18. 3. 1959.

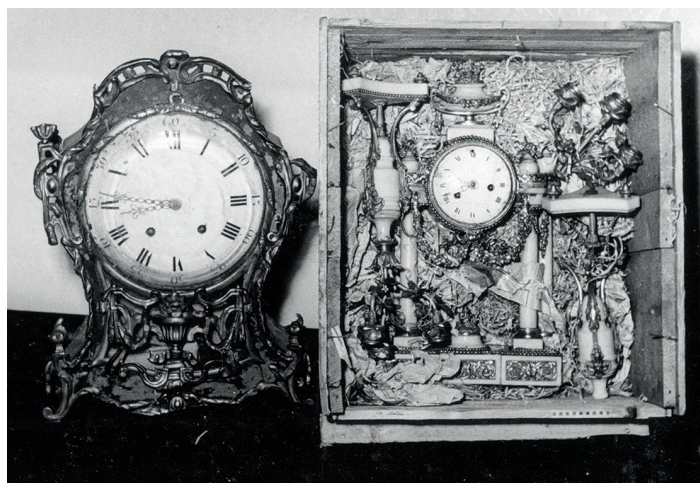
²² Ibidem, Informace k případu ředitele Uměleckoprůmyslového muzea PhDr. E. Pocheho, nedatováno.

²³ ABS, f. Organizační a vnitřní správa FMV, IV. díl (A 6/4), inv. j. 684, RMV č. 1 ze dne 3. 1. 1959 Rozpracování, pozorování a evidování „bývalých lidí“.

²⁴ K němu více viz Marcela Rusinko, Státem vedené soudní procesy závěru padesátých let a soukromé umělecké sběratelství v komunistickém Československu, Jaroslav Borovička a Václav Butta, in: Milena Bartlová et al., *Co bylo Československo? Kulturní konstrukce státní identity*, Praha 2017, s. 230–239; Idem, Případ Jaroslava Borovičky: Největší dobová sbírková konfiskace, in: Idem, *Snad nesbíráte obrazy? Cesty soukromého sběratelství moderního umění v českých zemích v letech 1948–1965*, Brno 2018, s. 192–204.

6a

6b

6c

Obr. 6a–c. Ukázka předmětů, které byly nalezeny na zámku ve Valči u Podbořan. Archiv bezpečnostních složek, f. A 2/1, inv. j. 896.

svou ženou Aloisí a dcerou Helenou.²⁵ Ten byl obviněn, že ukrýval svůj movitý majetek před znárodněním a vyhýbal se zaplacení tzv. miliónářské daně (jeho majetek byl přitom znárodněn, neměl proto fakticky z čeho platit). Také Butta byl odsouzen k pěti letům odnětí svobody, manželka ke třem a půl roku a dcera ke dvěma a půl roku, všichni nepodmíněně. Společně s nimi byl k trestu vězení v délce jednoho roku nepodmíněně odsouzen také referent národního výboru Jan Vyčichlo,²⁶ který údajně Buttů varoval před domovními prohlídkami.

Z dalších sběratelů byli nepodmíněně odsouzeni v dubnu 1960 pražský právník Oskar Gross na tři a půl roku²⁷ či brněnský stavitel Václav Dvořák v červenci 1960 ke třem letům odnětí svobody.²⁸ Obraz *Šedá hlava* od Pabla Picassa z jeho majetku se posléze stal vrcholem sbírky ministra Baráka. Součástí všech rozsudků byla přirozeně i konfiskace majetku. Zabavená díla obohacovala sbírky státních galerií nebo byla rozprodávána za nízké ceny ve veřejných aukcích. Další osoby souzené v těchto či navazujících procesech byly vesměs odsouzeny za „spekulaci“ a „černý obchod“ k podmínečným trestům většinou v řádech měsíců a k peněžitým pokutám.

Vyšetřování krádeží starožitností

Počátkem 60. let 20. století tento problém narůstal a řada drobných památek (sošek, obrazů apod.) končila ve starožitnických nebo za hranicemi. Situace byla do jisté míry srovnatelná s 90. léty 20. století. Cílem zlodějů se stávaly především církevní objekty jako kostely, kaple či kapličky, ale i proti krádežím prakticky nezajištěná muzea a galerie. V roce 1964 např. příslušníci Veřejné bezpečnosti rozbili organizovanou šestičlennou skupinu, která působila v širokém prostoru od západních Čech po jižní Moravu. Specializovala se na dřevorezby, lidové malby či cínové předměty (svícny, nádobí).²⁹ V řadě případů se na krádežích podíleli opět sami zaměstnanci.³⁰

Před čs. Bezpečností se tak objevil nový, nezvyklý úkol, a to pátrání po pachatelích krádeží předmětů památkové hodnoty (zařazovaných tehdy mezi tzv. majetek v socialistickém vlastnictví). Problém byl tak vážný, že se odrazil i v dobové filmové tvorbě. Krádeže památek řešila tehdejší největší kriminální „esa“ televizních obrazovek. Komisař Exner narazil na krádež starožitností ve filmu *Poklad byzantského kupce* (1966). V seriálu *Třicet případů majora Zemana* se problematika odrazila hned ve

■ Poznámky

25 K jeho osobě viz Marcela Rusinko, Státem vedené soudní procesy (pozn. 24), s. 230–239.– Idem, „Typický kapitalista a milostpaní“: Proces s rodinou Václava Butty, in: Rusinko, *Snad nesbíráte obrazy?* (pozn. 24), s. 205–215.

26 ABS, f. H 7-3, inv. j. 138, Rozsudek Lidového soudu trestního v Praze sp. zn. 1 T 287/59 ze dne 16. 10. 1959.

27 Marcela Rusinko, *Snad nesbíráte obrazy?* (pozn. 24), s. 219. Původní rozsudek z dubna 1960 ho odsuzoval na 3,5 roku, odvolací soud mu v květnu téhož roku trest zvýšil na 5 let. ABS, f. H 7-3, inv. j. 145, Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 4 To 75/60 ze dne 24. 5. 1960.

28 Marcela Rusinko, *Snad nesbíráte obrazy?* Brno 2018, (pozn. 24), s. 216–218.

29 ABS, f. Sekretariát ministra vnitra II. díl (A 2/2), inv. j. 387, Krádeže památkových předmětů, 27. 11. 1964.

30 ABS, f. Bezpečnostní odbor VB MV ČSR (H 3-4), inv. j. 26, Záznam z porady ze dne 1. 9. 1969.

7

třech dílech – jako dílčí téma v epizodě *Křížová cesta* (1976), hlavní roli hrála v dílu *Dáma s erbem* (1976), poslední případ *Růže pro Zemanu* (1979) se přímo odehrává v obchodě se starožitnostmi. Na práci Pohraniční stráže a na otázku zabezpečení památek se zaměřil film *Léto s Venuší* (1978) z televizní minisérie *Ve znamení Merkura*. Dále bylo téma reflektováno např. ve filmech *Nahá pastýřka* (1966) nebo v epizodě *Jupiter* (1982) patřící do seriálu *Malý pitaval z velkého města*.

Na počátku 60. let 20. století, v souvislosti s novou vlnou vyšetřování nacistických válečných zločinů, vznikla na podnět ministerstva zahraničí pracovní skupina určená k archivnímu dokumentování loupeží kulturních památek v okupovaném Československu, které ministerstvo vnitra poskytovalo podklady k činnosti.³¹ Na počátku 80. let 20. století potom dokonce na Federální kriminální ústředně v Praze vznikly speciální skupiny ZÁMEK a ZÁMEK II pověřené šetřením krádeží starožitností a jejich vývozu do ciziny (na Slovensku podobné úkoly řešila skupina DUKÁT).³² Sledování této problematiky v materiálech vzniklých v provenienci bezpečnostních složek komplikuje fakt, že byly často dávány do souvislosti s tzv. devizovou trestnou činností (vývoz do zahraničí, týkající se především obrazů, sošek, šperků apod.), spekulací a nezřídka (při napojení překupníků na Západ) i podezřením ze špionáže. V roce 1985 tak byla např. zahájena akce s krycím označením BOTEL, v níž byla rozpracovávána skupina osob v čele s jugoslávským státním příslušní-

kem, mající pašovat starožitnosti za hranice, a akce OBRAZY–SMARAGDY, týkající se krádeží ze soukromých bytů.³³

Kromě toho v roce 1985 probíhala nesporně nejznámější operace čs. Bezpečnosti zaměřená na pátrání po památkách, která nesla označení akce STAROŽITNOSTI. Jednalo se o hledání na zámku Bečov nad Teplou, kde se pod podlahou hradní kaple Navštívení Panny Marie podařilo najít románský relikvíář sv. Maura.³⁴ Řada cenných předmětů, které ukryli jejich majitelé v době odsunu po skončení 2. světové války, byla nalezena bezprostředně po dosídlení pohraničí novým obyvatelstvem z vnitrozemí. Již v roce 1955 tak byly ve včelíně a pod podlahou konírny v zámku ve Valči u Podbořan, kde v té době byly umístěny korejské děti, nalezeny příslušníky Státní bezpečnosti cenné předměty ukryté Janem Larisch-Mönnichem, kterému byl konfiskován majetek na základě Benešových dekretů. Jednalo se o stříbrné a zlaté nádoby, přibory, mince, sochy, porcelán, obrazy apod. a také o dvacet osm beden knih. Nešlo pouze o předměty starožitné, ale např. i o filmy s dokumentací majetku rodiny či seznam členů NSDAP z Karviné, v jejímž okolí Larisch-Mönnich vlastnil řadu uhelných dolů.³⁵ Všechny tyto předměty byly, jak bylo v podobných případech obvyklé, označeny jako konfiskát podle dekretu 108/1945 Sb. a převedeny do majetku státu.

Může být překvapením, že se Státní bezpečnost, pro kterou kontrola turistů z kapitalistických států patřila k nejdůležitějším úkolům

Obr. 7. Trauttmansdorffský palác, Praha – Hradčany, 1969. Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy, f. Věstudentský archiv, karton 125.

a která je sledovala v souvislosti s pašováním starožitností přes hranice, nezaměřovala na zpřístupnění památkové objekty jako na místa jejich soustředění. V centru zájmu zůstávaly ubytovací prostory, na které byly vedeny tzv. objektové svazky, kde byli získáváni tajní spolupracovníci, popř. instalována operativní technika, především odposlouchávací zařízení. Na druhou stranu to může být dáno i tím, že cizinecký ruch před rokem 1989 (s krátkou výjimkou poloviny 60. let 20. století) nelze v žádném případě srovnávat s tím, jaký panoval před koronavirovou epidemií. I tehdy ovšem platilo, že se cizinecký ruch soustřeďoval především do Prahy. Např. v roce 1974 tak hlavní město navštívilo 429 014 cizinců ze Západu, zatímco jihočeský kraj pouze 20 892.³⁶ Specifickou epizodu představuje hledání skrytí nacistických dokumentů, munice, šperků a uměleckých předmětů v režii Státní bezpečnosti (např. během akce KOSTEL³⁷ či akce ÚKRYTY^{38, 39}).

■ Poznámky

31 ABS, f. Sekretariát náměstka MV plk. Štefana Demjana (A 24), inv. j. 332, Dokumenty nacházející se v archívech o loupežích čs. kulturních památek nacisty v době okupace – přehled, rok 1962.

32 ABS, f. Sekretariát náměstka FMV genmjr. Jána Pješčaka a genmjr. Pavola Vaňa (A 32), inv. j. 73, Sběrný arch akce DUKÁT.

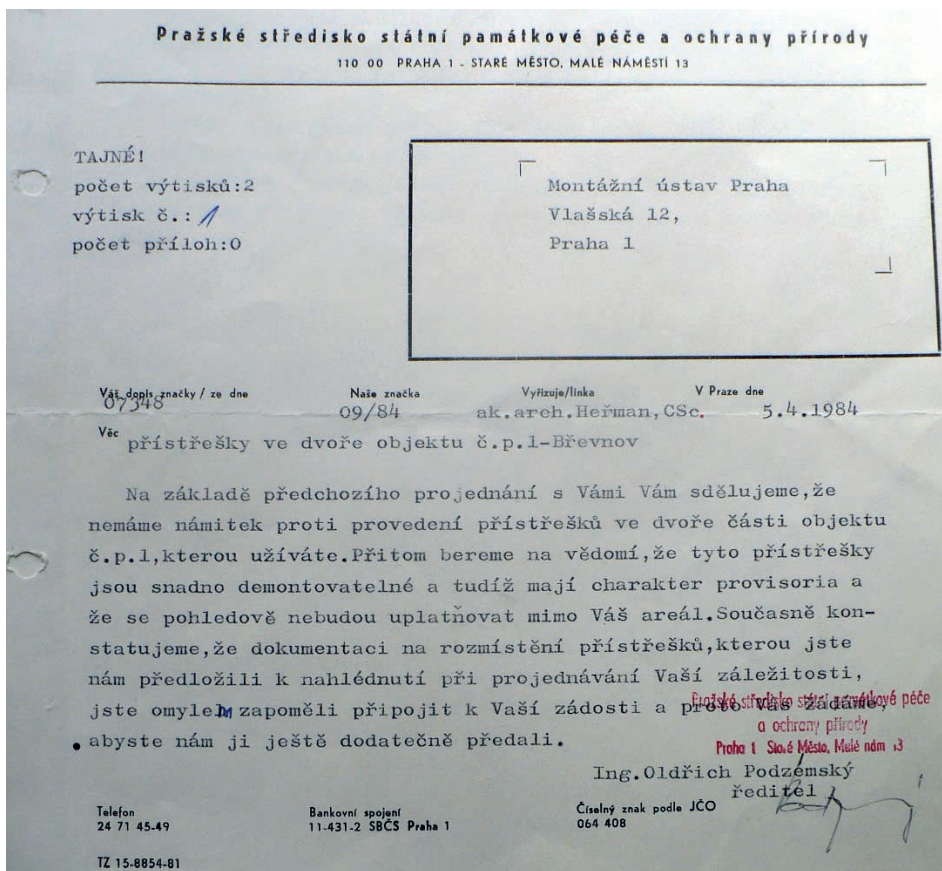
33 ABS, přírůstek číslo 5172/2016, k. 111, Vyhodnocení činnosti 4. odboru FKÚ FS VB za rok 1985, 21. 11. 1985.

34 Ibidem. K nálezu relikvíáře více viz Detektivka úplně jinak, *Naše rodina*, 16. 12. 1987, č. 50. – Ivan Milan Jedlička, *Poklad vévodů Jindřicha: nález století v hradě nad řekou*, Praha 1987. – Karel Klvaňa, Relikviář sv. Maura – legenda a skutečnost, *Kriminalistický sborník XXXVI*, 1992, č. 8, s. 319–327. – Milan Laupy – Juraj Šturmankin – Pavel Kolář – Miroslav Svoboda, Relikviář sv. Maura v kriminalistických laboratořích, *Kriminalistický sborník XXXVI*, 1992, č. 8, s. 327–333. – Ondřej Cink – Tomáš Witzovský – František Maryška – Daniela Staňková, *Relikviář svatého Maura*, Sokolov 2010.

35 ABS, f. A 2/1, inv. j. 896, Nález cenných věcí z majetku bývalého hraběte Larische-Mönnicha, 19. 12. 1955. Srovnej s Národní archiv, f. Politické byro ÚV KSČ 1954–1962, sv. 76, a. j. 93, bod 16.

36 ABS, f. Sekretariát ministra vnitra III. díl (A2/3), inv. j. 1538, Zpráva o současném stavu využití počítače v podsystému StB a návrh koncepce dalšího využití, 22. 7. 1975.

37 K tomu více Jan Frolík, Akce kostel aneb kterak Státní bezpečnost ve svatém Vavřínečku poklad hledala a co

Obr. 8. Při korespondenci s civilními institucemi, včetně Pražského střediska státní památkové péče, používala Správa sledování krycí označení Montážní ústav. Zde se konkrétně jedná o vybudování garážových přístřešků pro služební vozidla v areálu břevnovského kláštera. Archiv bezpečnostních složek, f. A 25, inv. j. 993.

Jako příklad uvedeme dvě památky v historickém centru Prahy. Obě využívala od 50. let 20. století až do pádu komunistického režimu správa sledování spadající do Státní bezpečnosti. Jednalo se o Trauttmansdorffský palác v Loretánské ulici na Hradčanech v blízkosti Pražského hradu a klášter benediktinů v Markétské ulici na Břevnově. Podle toho byla vybrána i krycí označení budov – Loreta a Markéta. Jednalo se o relativně nenápadné a blízko západních ambasad umístěné objekty, umožňující kontrolu diplomatů a občanů západních států. Také útvary zde umístěné měly být přísně zakonspirovány a jejich přítomnost měla být utajena (v břevnovském klášteře oficiálně sídlil tzv. Montážní ústav, pro který byly vyrobeny hlavičkové papíry, razítka i zřízen speciální sekretariát).⁴³

Oba objekty byly v prosinci 1964 uznány za kulturní památky. Oba byly intenzivně využívány, investice do budov ovšem byly minimální, místo oprav se řešily pouze úpravy tak, aby stavby co nejvíce vyhovovaly potřebám součástí ministerstva vnitra. Jakékoliv možné stavební zásahy byly spojeny se zdoluhavým schvalováním a nejistým výsledkem. Není di-

Obsazování budov památkové hodnoty

Dalším styčným bodem, kde se setkávají bezpečnostní složky a památky, je využití památkově významných či chráněných budov součástmi čs. Bezpečnosti. Přestože užívání památkově chráněných objektů je spojeno zejména v západním a jihozápadním pohraničí v daleko větší míře především s čs. armádou a jednotkami Pohraniční stráže, řadu těchto objektů využívaly i útvary podřízené ministerstvu vnitra.

Zejména v době upevňování komunistického režimu na počátku 50. let 20. století byla rychle se rozrůstajícím bezpečnostním aparátem obsazena i řada budov památkové hodnoty. Mnohé z těchto objektů byly převzaty od katolické církve. Formálně tento proces na konci roku 1951 „posvětila“ dohoda s Náboženskou matičí spravující majetek zrušených římskokatolických řádů a kongregací „o používání církevního majetku složkami a útvary SNB“.⁴⁰ Ministerstvo podle ní mělo být „povinnou pečovateli o uchování všech předmětů umělecko-historické ceny“, o vnější podobě a památkové péči zde nebylo ani slovo.

Pro školy SNB byly využívány např. benediktinský klášter ve Svatém Janu pod Skalou nebo zámky Ořechov či Vínoř; klášter kapucínů

v Mariánské u Jáchymova tvořil v 50. letech 20. století součást tábora nucené práce při těžbě uranové rudy; na zámku v Dolních Břežanech sídlil Odbor zvláštního určení (tzv. červené barety, které se nechvalně proslavily v listopadu 1989); na zámku v Kolodějích byla na počátku zatýkání komunistických pohlavárů zřízena tajná věznice StB, kterou prošla řada politických vězňů včetně budoucího prezidenta Gustáva Husáka; budova augustiniánského kláštera na Karlově tvoří dodnes sídlo Muzea Policie České republiky⁴¹ atd. Ministerstvu vnitra byla před rokem 1989 podřízena i archivní péče, památkové budovy zámků nebo klášterů byly často využívány jako sídla archivů nebo jako archivní depozitáře, jednalo se např. o klášter v Broumově, zámky Adršpach, Mníšek pod Brdy, Jezerní Vtelno, Zámrsk (kde sídlí Státní oblastní archiv dodnes), vybrané budovy v Praze (Loretánská 6 – Trauttmansdorffský palác, Karmelitská 2 – dnes České muzeum hudby) atd. Specifickou skupinu pak představovaly tzv. opěrné body sledování vybavené kamerami, zřízené na některých památkách v Praze včetně Šitkovské vodárenské věže u budovy spolkového domu Mánes nebo na věži zvonice kostela sv. Mikuláše na Malé Straně.⁴²

■ Poznámky

nakonec našla, *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue* XVII, 1995, č. 4, s. 29–33.

38 Neúspěšnou akci zmiňuje Ondřej Koutek, Akce EVRO-PA, in: *Securitas Imperii*, 2006, č. 13, s. 37–75.

39 Problematiku zpopularizoval Jaroslav Mareš ve svém youtubeovém a streamovém vysílání, viz <https://www.stream.cz/tajemno/akce-kostel-zlato-nacisticky-poklad-tu-hledala-stb-marne-nekdo-soudruhy-mazane-predbehl-64094682>; <https://www.youtube.com/watch?v=JYvQJMZ1V8>, vyhlédáno 25. 7. 2021.

40 ABS, f. A 6/4, inv. j. 16, RMNB č. 16 ze dne 28. 12. 1951, Klášterní objekty (řádů, kongregací) – dohoda o používání.

41 Marcela Machutová, Deset let Muzea SNB (Klášter na Karlově – příklad využití památkového objektu pro kulturně výchovnou činnost, *Zprávy památkové péče* XLV, 1985, č. 4, str. 211–213, 224.

42 Více viz Prokop Tomek, *Estébáckou Prahou. Průvodce po pražských sídlech Státní bezpečnosti*, Praha 2020.

43 ABS, f. A 25, inv. j. 993, Používání legendy „Montážní ústav“ ke krytí pracovníků IV. správy HS StB – předložení návrhu, 20. 10. 1967.

9

Obr. 9. Fotografie kostela sv. archanděla Michaela se objevila v roce 1972 v časopise *Sledování*. Správa sledování v jeho blízkosti navrhovala použití nástrahového prášku (nebyl očima viditelný, po doteku ho bylo možné detekovat nasvícením pomocí ultrafialového světla) při kontrole tzv. mrtvých schránek. Archiv bezpečnostních složek, f. A 25, inv. j. 1005.

vu, že se na přelomu 70. a 80. let 20. století Trauttmansdorffský palác ocitl v katastrofálním stavu. Urgovala se oprava venkovních fasád, ale i vnitřních prostor jako oken, dveří, částí podlah, elektroinstalace, vnitřních omítek...⁴⁴ I opravy se v podstatě omezovaly pouze na nejnútnejší zásahy, jako byla oprava elektroinstalace v polovině 80. let 20. století. Ministerstvo spravovalo celý rozsáhlý objekt, vedle správy sledování zde fungovala také pobočka Národního archivu, spadajícího v té době pod ministerstvo vnitra. Zde uložené archíválie byly ohrožovány vlhkostí, velkými výkyvy teplot v závislosti na ročních obdobích i výskytem myší.

Podobně na tom byl i břevnovský klášter, kde sídlila část ekonomického zázemí sledovačky a celý 1. odbor zajišťující střežení diplomatů západních ambasád. Ty využívaly pouze menší část hospodářských budov. Šlo o téměř 300 lidí a 120 automobilů. Zde situaci komplikoval vedle havarijního stavu budov i fakt, že větší část objektu byla turisticky využívána a církev koncem 80. let 20. století začala usilovat o navrácení kláštera do svého vlastnictví. V té době se dokonce o přítomnosti MV v objektu diskutovalo i v novinách. Hrozilo prozrazení (tzv. dekonspirace) přítomnosti útvarů

Státní bezpečnosti, přesto ministerstvo návrat kláštera církvi rozhodně odmítlo, i když náklady na opravy se odhadovaly na tehdy závratných 100 milionů korun a uvažovalo se o odchodu z kláštera do nově vystavěných prostor.⁴⁵

Pokud šlo o úpravy vnějšku objektů, zde ministerstvo vnitra dbalo na dodržování standardních postupů a jednalo s příslušnými památkovými úřady, např. při stavbě vnitřních provizorních garážových přístřešků v areálu břevnovského kláštera žádali o povolení Pražské středisko státní památkové péče a ochrany přírody. Úpravy interiérů naproti tomu nebyly s orgány památkové péče konzultovány, což se ukázalo zejména při přípravě úpravy Trauttmansdorffského paláce na moderní počítači vybavené spojovací středisko.⁴⁶

V listopadu 1989 v době pádu komunistického režimu byla situace paláce kritická. Střešní krytina se drotila a rozpadala, místy již zcela chyběla, podobně na tom byly hromosvody. U terasy ve dvoře se začala bortit nosná zeď, okna netěsnila, některá vypadávala, rozvody elektřiny a vody i požární signalizace byly ve špatném stavu. Při deštích od pronikající vody vlhly omítky i elektroinstalace a v přízemí voda vystupovala mezi dlaždicemi apod. Po pádu komunistického režimu naštěstí obě památky prošly rekonstrukcí, břevnovský klášter patří znovu benediktinům a Trauttmansdorffský palác ministerstvu zahraničních věcí.

Závěr

Z výše uvedeného lze vyvodit závěr, že materiály vzniklé činností bezpečnostních složek podřízených ministerstvu vnitra a uložené

dnes převážně v Archivu bezpečnostních složek se památkové péče dotýkají pouze okrajově a formou jednotlivých konkrétních případů. Najdeme zde na druhou stranu informace potvrzující a konkretizující údaje o vývoji památkové péče v letech 1945–1989, v některých případech i údaje o konkrétních budovách nebo drobných památkách, včetně plánů nebo i fotografií. Obojí zpravidla vznikalo jako vedlejší výsledek práce bezpečnostních složek, přesto se mohou stát zajímavým doplňkem historie památkové péče. Jako aktuální lze např. uvést fotografie pravoslavného kostela sv. archanděla Michaela v zahradě Kinských v Praze, který v roce 2020 vyhořel a připravuje se jeho obnova a jehož fotografie obsahuje časopis vydávaný správou sledování.⁴⁷

PhDr. Milan BARTA, Ph.D.

Ústav pro studium totalitních režimů
milan.barta@ustrcr.cz

■ Poznámky

44 Ibidem, inv. j. 1363, Komplexní informace o provedené kontrole objektů IV. správy SNB, 25. 3. 1988.

45 Ibidem, inv. j. 1365, Řešení dislokace 1. odboru IV. správy SNB – předložení, 17. 4. 1989.

46 Ibidem, inv. j. 355, Podkladová zpráva k objektu IV. správy SNB „LORETA“ jako spojové řídicí středisko s využitím výpočetní techniky, 17. 5. 1988.

47 Ibidem, inv. j. 1005, Použití nástrahových prášků jako jedné z kriminalistických metod, *Sledování*, 1972, č. 2, s. 24–28.